

Időszaki kiállítás: Reményik Sándor költeményeiből

2011/06/01 - 2011/06/24

1.)

Lepke a porton.

Pár órája, hogy erre jött
a vihar. Oly hirtelen
borult el a nap, hogy
énre se vette a lepke.
Könnyű kártyáról má-
rasszéllyal verte le a
légzőmász és elterült
az iszapos földön.....
Most már már ad ből-
gyaszt sugárfürdőben a
nedves homok. Medvül-

tekinthetik meg az érdeklődők Olvasni/való sorozatunk negyedik részeként a Kézirattár folyosóján. A mikrokiállítást Beöthy Ildikó, a Kézirattár munkatársa rendezte.

A *Lepke a porban* című verspróza 1915-ből származik. Szép, tisztázott írás, jellegzetesen vékony hosszúkás formájú papírra írva. Kifejeződik benne a háború pusztításának fájdalma, a pusztítás értelmetlensége, ugyanakkor a helytállás, az ember, a költő helytállása.

A másik kiállított darab a *Papillons* című vers. Nincs datálva, így sajnos nem tudjuk, melyik korszakból származik. Érdekessége, hogy nem ismert vers, nem jelenik meg az összkiadásokban.

REMÉNYIK SÁNDOR

[2] Kolozsvár, 1890. augusztus 30 – Kolozsvár, 1941. október

24.

Reményik Sándor 1890. augusztus 30-án született felvidéki származású szülők fiaként Kolozsváron. Evangélikus elemi után középiskolai tanulmányait a kolozsvári református főgimnáziumban végezte. Felsőfokú tanulmányait ugyanitt, a Ferenc József Tudományegyetem jogi fakultásán kezdte meg. A református kollégiumban, de főképp az egyetemen szövődtek kedves barátságai, többek között Olosz Lajossal, a költőtárossal és Makkai Sándorral, a későbbi református püspökkel, a kirándulótárossal, író-mérnök Lám Bélával, valamint Áprily Lajossal, akivel szintén életre szóló barátságot köt. Utolsó szigorlatát az egyetemen betegeskedése miatt már nem tette le. Így nem szerzett olyan diplomát, amely a családi hagyományhoz méltó „polgári foglalkozást” biztosíthatott volna számára. „Jöttek munka helyett az elgondolkozás és merengés évei”- ahogy édesanyja fogalmazott naplójában. Ez volt számára az útkeresés nehéz és küzdelmes időszaka, amelyet az elesettség és szegény, súlyos önbizalomhiány határoztak meg.

Költeményt először az Új Idők c. újság közölt tőle 1916-ban. Első verseskötete 1918-ban jelent meg, *Fagyöngyök* címmel. Mielőtt rátalált volna a versek formavilágára, már ezt megelőzően is próbálkozott az írással, 1910 és 1916 között rövid prózai szövegeket írt, ezekből néhány meg is jelent az Erdélyi Szemlében és a Dobsina és vidéke c. hetilapban. (Ennek gyűjteményes kiadása 2009-ben, Kolozsváron jelent meg) Ezen művei legtöbbje azonban kéziratban maradt, a családi hagyatékból, ebből vásárolt meg a Könyvtár most egy csokorra valót. Ő maga a „Látomások” nevet adta ezeknek az írásoknak, amelyekben Áprily Lajos szerint már benne rejtezett az érett költő, eszmében, tartalomban és belső kiforrásban egyaránt.

A szenvedésektől, a háború gyötrő lelki terhétől meggazdagodott vívódó lélek belső világa itt jut el az első művészi kifejezéshez.

Életének ez döntő szakasza: költővé fejlődésének útját követhetjük nyomon benne. Látomásainak ritmikus prózájában sokszor magas fokon mutatkozik meg képzeletének gazdagsága és stílusának kifejező ereje. Később, a már érett költő ugyanezen a hangon beszél, ugyanezen motívumokat használja, ugyanígy érez. A megformáltság azt sejteti, hogy kiadásra készültek a művek, kicsinyhitűsége és önbizalomhiánya azonban nem engedte számára, hogy megelégedett legyen. Nem becsüli sokra a pusztá esztétikumot, annak csak akkor van értéke, ha valamilyen határozott cél szolgálatában áll. A fiatal Reményik nem hangulatokat keres, hanem erkölcsi világnézetet formál magában. Ezért nem meri átadni magát az álmodóbb, érzelmesebb lírai énjének. Formai szempontból mégis úgy érzi, tovább kellett lépnie, és végül igazi harmóniát csak a versben, megnyugvást csak a költészetnek való teljes odaadottságban talált.

„Egy évvel ezelőtt szemébe kacagtam volna még annak, aki megjósolja, hogy egyszer majd verset is írok. Most pedig, és ez megint nagyon nevetséges lehet másnak, úgy érzem, mintha mindég minden próbálkozáson át egyes-egyedül ezt a formát kerestem volna...” (Levél sógorának, Imre Kálmánnak)

Az a változás, amely szellemi törekvéseiben az 1914–16-os években bekövetkezett s éles fordulatot és irányváltást jelentő módon érvényesült, így is kifejezhető: Az édesanya vére, a költői örökség győzött benne a józan patrícius polgár, az életre rendelt Reményikek véralkata felett. Az 1916-odik esztendő maga is éles határkőnek tekintette írásainak történetében. Reményik Sándor látszólag a szépprózából kibontakozva lett költővé. Hangsúlyozni kell, hogy látszólag, mert lényegében akkor is költő volt, abszolút költő, amikor a „látomások”-at megírta. A költői áttörés ezekben történt meg széles vonalon. A „látomások” által megindított kristályosodási folyamat végén – 1916-ban megjelent a vers. 1915 a termékenységi dús esztendeje, 1916-ban a vers megjelenése után párhuzamosan fut a „látomások” vonala tovább, 1917-ben csökken a számuk; az utolsóval művészi alkotó kedve teljesen beletorkollik a versbe. (1918-ban már meg is jelenik első verskötetete: a *Fagyöngyök*.) A sorozat betöltötte hivatását. A „látomások” bábájából a költő pillangó kikelt.

1918-tól állandó munkatársa az Erdélyi Szemlének, és 1921-ben az ő szerkesztésében indul meg az Erdélyi Szemléből átalakult *Pásztortűz*, amelyet a legnehezebb időben szerkesztett azzal a céllal, hogy ápolják a magyar hagyományokat, a magyar érzést, magyar gondolatot. Körülötte és a *Pásztortűz* körül alakult ki az erdélyi irodalom szellemi műhelye. További verseskötetei: *Mindhalálig* (Kolozsvár, 1918.) *Csak így...* (Kolozsvár, 1920.) *Végvári versek* (Kolozsvár, 1921.) *Vadvizek zúgása* (Kolozsvár, 1921.) *A műhelyből* (Kolozsvár, 1924.) *Egy eszme indul* (Kolozsvár, 1925.) *Atlantisz harangoz* (Kolozsvár, 1927.) *Szemben az örökméccsel* (Kolozsvár, 1930.) *Kenyér helyett* (Kolozsvár, 1932.) *Romon virág* (Kolozsvár, 1935.) *Magasfeszültség* (Kolozsvár, 1940.) *Egészen* (posztumusz kötet, Kolozsvár, 1942.). 1937-ben és 1941-ben Baumgarten-díjat kapott. Ebben nagy szerepe volt Babits Mihálynak, akit 1917-ben keresett fel egy bátortalan levéllel, amely után életük végéig kölcsönös tisztelet jellemezte kapcsolatukat.

Szemlélődő, visszahúzódó emberként ismerték, a világ talán legszemérmesebb költője, ahogy Babits mondta, és aki Sík Sándor meglátása szerint filozofáló, a létezés végső kérdései felé nyitott személyiség, „papi lélek” volt. „Aki költő, legyen király és pap és próféta és semmi más”, hirdeti Az ige című költeményében ő maga is, és nála tényleg költői egyéniség, próféta lélek s emberideál tevődik össze harmonikus egységben. A költészetet valóban olyan egész embert kívánó, életre szóló feladatnak érzi, amely nem tűr meg maga mellett más életfeladatot „Mert én vagyok a te menyasszonyod” – mondja neki a megszemélyesített Költészet *Holtomiglan* c. versében. A prófétának szeretnie kell a szenvedő embert, s krisztusi jóssággal kell közelednie minden kereszthez. Az ő hitvallása szerint: „Talán nem is fontos, hogy elvegyed / Vigasztalással a föld bánatát, / Csak hogy együtt bánkódjál vele. / Hogy mezítelen, csupasz vállait / Irgalom-paláttal borítsad be.” (Új poétáknak adott hatalom) Vagy a mások szolgálatának szentelt élet egy másik oly szép megfogalmazása: „Legyek a kendő, mely könnyet töröl, / Legyek a csend, mely mindig enyhét ad. / A kéz legyen, mely váltig simogat, / Legyek, s ne tudjam soha, hogy vagyok. / Legyek a fáradt pillákon az álom.” (Akarom).

Verseiért és szenvedésekben tisztult életéért szerették őt értő kortársai. A formának nála nagyobb mesterei is voltak a magyar lírában, de kevés olyan volt, aki nála több gondolatot, érzést pendített volna meg. „Mindjárt az első percekben úgy megkap bennünket egyénisége szeretetreméltóságával és nemességével, ember volta monumentalitásával, belső élete mélységeivel és finomságaival” – mondja róla Sík Sándor (*Pásztortűz*, 1936).

Hetven évvel ezelőtt, ötvenegy éves korában, 1941. október 24-én Kolozsváron halt meg. Városa mint a magyar nemzet halottját temette a Házsongárdi temetőbe. Sírkövén ez áll: „Egy lángot adok, ápd, add tovább.”

A kiállítás 2011. június 24-ig tekinthető meg, a Kézirattár folyosóján.

[Reményik Sándor versei](#) [3]

Forrás webcím: <https://oszk.hu/kiallitasok/idoszaki-kiallitas-remenyik-sandor-koeltemenyeibol>

Hivatkozások:

[1] https://oszk.hu/sites/default/files/Remenyik_Lepkeaporban_reszlet.jpg

[2] https://oszk.hu/sites/default/files/Remenyik_Sandor_arckep.jpg

[3] <http://mek.oszk.hu/01000/01052/index.phtml>

[4] <https://oszk.hu/category/foszotar-es-pozicionalo/kiallitas-archivum-2011>